

Lietuvos pasą turėti labai svarbu

Daiva Tamošaitytė

*Pokalbis su Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos pirmininku, JAV LB Tarybos nariu, JAV LB Vašingtono apylinkės vicepirmininku **Rimvydu Baltaduoniu**.*

Gerbiamas Rimvydai, šioje komisijoje naujoje Seimo kadencijoje dirbate pirmąkart. Ko tikėtis iš šio darbo?

LR Seimo ir PLB komisijos pirmininkai:
Antanas Vinkus (nuo LR Seimo) ir

Rimvydas Baltaduonis (nuo PLB). Asm.
arch nuotr.

Dar anksčiau buvau išrinktas į Amerikos Lietuvių Bendruomenės Tarybą, nes turėjau norą aktyviau įsitraukti į lietuvių bendruomenės gyvenimą tiek Amerikoje, tiek pasaulyje. Kaip mokslininkas Getisburgo koledžo Pensilvanijoje buvau siunčiamas į Australiją, Angliją, dalyvavau konferencijose. Visur mačiau, kaip lietuviai buriasi į lietuvių židinius, kaip jie puoselėja lietuviybę, švenčia šventes. Ir visur yra tie iššūkiai, kuriuos mes matom. Aš pats kaip pilietis ir kaip lietuvis norėjau prisidėti prie tų iššūkių sprendimo. Vienas iš jų – kaip arčiau išlaikyti lietuvius prie valstybės, dėl kurios kovojom ir kuriai skiriame tiek dėmesio. Šiuo metu, kai tiek metų negalime išspręsti pilietybės išlaikymo klausimo, norėjau prisidėti savo energija ir įžvalga. Viena iš įsitraukimo dalių buvo pilietiškumo skatinimas raginant lietuvius kuo aktyviau balsuoti Lietuvos rinkimuose, nes mažėjantis aktyvumas netenkina. Pradėjome nuo JAV bendruomenės, ir džiaugiamės, kad per pereinamus Seimo rinkimus balsavimo aktyvumas bent jau nekrito. Vis dėlto nesitikėjau, kad tai daryti bus taip sunku. Tikimės, kad per kitus rinkimus eisis geriau.

JAV tradiciškai buvo lietuviybės ir politinio aktyvumo židinys. Minėjote, kad jis truputį sumenko. Kaip jums atrodo, ar taip yra dėl to, kad atsirado daugiau diasporos židinių visame pasaulyje, ypač Anglijoje, Airijoje, Vokietijoje, kitose šalyse. Tų centrų atsirado naujų ir gausių, gal todėl ir kilo „Globalios Lietuvos“ idėja? O gal reikėtų išlaikyti istorinę JAV bendruomenės lyderystę?

Man atrodo, jog Amerika visada išliks strateginiu Lietuvos partneriu, nes ir saugumas, ir istoriniai ryšiai labai svarbūs, ypač kovojant dėl Lietuvos nepriklausomybės tuo metu, kai šalis buvo okupuota. Bet tai, kad įstojome į Europos Sąjungą ir esame integruoti į Vakarų demokratijos erdvę, prisideda prie galimybių mokytis, dirbti, kultūriškai bendrauti ir verslauti, ir lietuviai tomis galimybėmis naudojasi. Jungtinės Karalystės atvejis labai įdomus, tai buvo viena iš šalių, kuri iškart atvėrė darbo rinką lietuviams, tuo metu, kai kitos šalys turėjo pereinamuosius laikotarpius. Dabar šalis turi didelę lietuvių bendruomenę, kurios likimas neapibrėžtas, nes JK derasi dėl išstojimo iš ES. Manau, kur bebūtų lietuviai – ar Anglijoje, Airijoje, Ispanijoje, ar Kinijoje – mums reikia rasti būdus, kaip juos visus suburti. Renginiai – „Globali Lietuva“, šokių šventės, suvažiavimai,

mokslo konferencijos – tą bendravimą tik stiprina, ir mums reikia jį toliau plėtoti. O Seimo ir PLB komisija yra platforma, kuri sutelkia regionų atstovus, turinčius galimybę drauge su LR Seimo nariais spręsti, kaip tą veiklą vystyti toliau.

Kalbant apie dvigubą pilietybę, lietuviai gyvena kaip minėjote ir Kinijoje, ir kitose šalyse, nepriskiriamose Vakarų demokratijai, nepriklausančiose NATO. Netgi JAV ir Europos Sąjungos pilietybės negali būti kartu. Ar tai nėra sunkiai įveikiamas teisinis kazusas? Kartu ir tam tikra nelygybė visų lietuvių atžvilgiu, jei išlaikyti Lietuvos pilietybę leistų pirmiausia ES šalyse gyvenantiems? Kita vertus, kilus kariniam konfliktui, tarkim, tarp Rusijos ir Lietuvos, dvigubą pilietybę turintis žmogus gali patekti į neaiškią padėtį. Juk jis prisiekia vykdyti tos šalies, kurioje gyvena, įstatymus?

Šios komisijos metu mes kalbėjome apie informacinį saugumą. Kalbėjo KAM vadovas, Generolo P. Plechavičiaus kadetų licėjaus direktorius, tos diskusijos vyksta ir Amerikoje dėl kitų šalių įtakos praėjusiems prezidento rinkimams. Labai svarbu suvokti, kad šiais laikais karai kovojami ir informacinėje erdvėje. Tie konfliktai yra nuolatiniai, o lietuviai, kur jie bebūtų, yra didžiausi mūsų šalies rėmėjai. Gyvenantieji Rusijoje, Kinijoje, Australijoje ar JAV yra stipriausi mūsų advokatai. Jei žmonės girdi klaidingą informaciją, finansuojamą iš abejotinų šaltinių, būtent mūsų piliečiai yra pirmasis flangas, kuriuo galima pasitikėt. Tas klausimas irgi verčia jungtis. Jeigu iš to piliečio paimi pasą, pilietybę, ryšys susilpnėja. Tai matėme ir iš apklausų, atliktų Jungtinėje Karalystėje. Aiškiai matome, kad ne tik teisės ir pareigos, bet ir stiprus emocinis ryšys yra labai svarbus. O kilus ginkluotam konfliktui labai sunku turėti mandatą įsitraukti į šalies gynybą neturint jos pilietybės. Mes žinom, kad, Sovietų Sąjungai užpuolus Lietuvą, Amerikos lietuvių padaliniui nebuvo leista išvykti, nors jie buvo pasiryžę ginti Lietuvą. Šiuo metu piliečiai, kur jie bebūtų, turi pareigą ginti Lietuvos valstybę. O jei netenka pilietybės, netenka ir pareigos.

LR Seimo ir PLB komisijos spaudos konferencija. LR Seimo kanceliarijos nuotr.

Manytina, kad šį tikslą turint ilgalaikėje perspektyvoje viską išspręsti įmanoma. Nors tikimybė, kad kita šalis pareikalaus atsisakyti esamos užsienio pilietybės, išlieka - nelygu, kokios karinės sąjungos formuosis.

Ta grupė lietuvių, beje, iš Pensilvanijos, vykti vaduoti Lietuvos nebuvo išleista. Ta istorija galima pasidomėti. Tačiau Lietuvos interesams ir toliau buvo atstovaujama Kongrese, Baltuosiuose rūmuose. Gyvenantiems už geležinės uždangos lietuviams nepriklausomybės klausimas buvo šventas dalykas, toks yra ir dabar. Lietuvos pasą turėti labai svarbu. Pasaulis, kuris nebuvo supančiotas, galėjo laisvai migruot, daugely sričių jau perėjęs tą etapą. Yra mišrių šeimų, kurių tėvai gimę skirtingose valstybėse ar išvažiavę dar į kitą, o jų vaikas gali turėti tris ar net keturias pilietybes. Daugybė mano kolegų turi kelias pilietybes, ir jei gyvena Australijoje, turi prisidėti prie tos šalies gerovės. Jeigu kyla aštresnis dialogas tarp šalių, kurių pilietis esi, būtent tau ir rūpi, kaip tą dialogą išspręst, išgirst visas puses; tampi kompromisų ieškotoju ir aiškintoju ir vienai, ir kitai pusei, ir atsakymas į klausimus galbūt atsiranda žymiai greičiau. Norvegijoje gyvenantys lietuviai nelabai domėjosi pilietybės klausimu, nes Norvegija neleido dvigubos pilietybės, bet situacija pasikeitė, nes ši šalis peržiūrėjo savo poziciją šiuo klausimu. Ten dabar yra tikrai didelis suinteresuotas lietuvių telkinys. Norvegija,

apsvarsčiusi šį klausimą ir suvokusi, kad pasaulis gerokai dinamiškesnis, judresnis, migruoja, savo griežtą poziciją pakeitė.

Iš jūsų žodžių girdžiu apie inteligentišką, toli siekiantį projektą stiprinti ryšius, neišcentruoti jėgų balanso ir jokia būdu nesilpninti pačios Lietuvos, nes komisijoje buvo daug kalbų apie pareigą kuo daugiau remti išeiviją. Viena vertus, valstybės garbės reikalas stiprinti išvykusius, kita vertus, ar toks dėmesys ir parama paradoksaliai neskatins dar didesnės ekonominės emigracijos? „Dvi Lietuvos“ - viena globali, turinti kelias pilietybes, gerus darbus, galimybes, atlyginimus ir dar remiama Tėvynės, tampanti privileijuota liekančiųjų su ribotomis galimybėmis atžvilgiu?

Nepamirškime, kad ne visi išvykusieji gyvena turtingai. Jie net nežino, kad situacija Lietuvoje pasikeitė, ir galimybės šaly yra didesnės. Šios komisijos metu kalbėjome apie modernią vergystę, kuomet lietuviai viliojami pasiūlymais ištekėti, paatostogauti, greitai užsidirbti, ir pakliūva į žabangas, kada praranda sveikatą arba net laisvę. Štai prelatas Edmundas Putrimas kalbėjo apie „mulus“, kurie dėl narkotikų gabenimo įkliūva ir dešimtmečius leidžia Peru kalėjimuose, praranda jaunystę ir gyvenimą. PLB tikslas yra pasiekti kiekvieną lietuvių, padėti panašiose situacijose. Paremti ir grąžinti į Lietuvą, iš tikrųjų būti tos pasaulinės valstybės dalimi. Aišku, yra ir sėkmės istorijos, kada išvažiavę lietuviai savo talentus išnaudoja galbūt geriau. Sudarytos mokslo, verslo platformos, informacinės bazės įgalina padaryti kažką daugiau. Bet matome, kad tie dalykai turi grįžtamąją ryšį su Lietuva. Lietuviai grįžta ir čia kuria savo startuolių verslus, firmas, ir pritraukia investicijas vien dėl to, kad gyvendami užsienyje užmezgė ryšius su žmonėmis, kurie gali padėti. Todėl mūsų uždavinys – nekurti kelių *lietuvų*. Aš pats matau pavyzdį kitose tautose, kurios daro panašius dalykus, išnaudoja tautiniu pagrindu susiformavusių žmogiškųjų tinklų galimybes. Į būsimą Dainų šventę atvyks daug lietuvių, mes kartu dainuosim ir šoksime. Tai – viena Lietuva, ir kai suvirpa daina širdy, supranti, kodėl esi lietuvis. Tai traukia grįžti į Lietuvą.

O kas galėtų motyvuoti užsieny gimusius ir nuolat gimstančius, kuriems šalis, kurioje gimė, yra Gimtinė, kurie negali atvykti ir nelabai domisi istorine Tėvyne, nelabai supranta politinę dalyvavimo bendruomenių veikloje reikšmę? Ką pasakyti tiems, kurie jau gimsta mišrioje ir dažnai dominuojančioje svetimoje kultūroje? Juk maža to, kad senelis gimęs kažkur Lietuvoje ir gal ten apsimoka pradėti verslą? Susipratusių vaikaičių ir provaikaičių procentas labai mažutis.

Tas iššūkis išlieka – kaip pritraukti lietuvių į bendruomenę. Šiuo metu tos galimybės plečiasi. Jeigu anksčiau lietuvius burdavo parapija ir šeštadieninės mokyklos, dabar veikia lietuvių profesionalų klubai, ten keičiamasi informacija, ryšiais, jie padeda sėkmingai įsilieti į mokslą, verslą, viešąjį sektorių. Jaunimas organizuoja stovyklas ir keliones į užsienį. Lankydamasis Kanadoje kalbėjau su lietuvių jaunimo atstovais, kurie jau gimę Kanadoje bet puikiai kalba lietuviškai. Šių dienų jaunimui labai svarbu keliauti ir pažinti pasaulį. Dabar pasaulis atsivėręs, mažesni kaštai, ir tai yra įmanoma. Jei lietuvių jaunimas važiuoja į Centrinę Ameriką vedamas kokio nors kilnaus tikslo, tai lietuviai savo tapatumu prisideda prie bendro darbo. Reikia ieškoti tikslo, kurie būtų įdomūs ir svarbūs dabarties kartoms, ir galbūt skirtusi nuo ankstesnių. Iššūkis visada išliks, nes esame skaitlinga tauta, kuri gali padengti visą pasaulį, reikia išlaikyti šeimas ir rūpintis kitais žmonėms svarbiais dalykais. Bet esant platformai kaip PLB, kuomet dalinamasi gerosiomis praktikomis, idėjomis, mes pasieksim lengviau savo tikslą – suburti kuo daugiau lietuvių.

Iš tiesų pasaulis keičiasi, turime keistis ir mes. Ateities kartoms vis didesnę reikšmę turės tinklaveika, interneto erdvė. Jau tūkstantį narių turinti organizacija „Global Lithuanian Leaders“ galėtų būti tos svarbos pavyzdžiu. Tikėtumės, kad ji spręs ne tik elitinius sėkmingų istorijų klausimus, bet ras laiko viskam, kas rūpi kiekvienam lietuviui.

Anksčiau tokių galimybių nebuvo. Jaunajai kartai dalykai, kurių nėra internete, neegzistuoja. GLL ir panašios iniciatyvos leidžia per didelį atstumą kurti su lietuviais ir Lietuvai, prisidėti prie Lietuvos indėlio į pasaulio ekonomiką, mokslą. Tai labai svarbu, jei norime būti XXI amžiaus pasauly aktyviai veikianti valstybė. Turime rasti būdą, kaip bendruomenė gali dalyvauti – tai ir elektroninė valdžia, ir elektroninis balsavimas, ir galimybės gauti informaciją lengvai, prieinamai ir greitai. Profesionalūs klubai jau naudojami interneto teikiamomis galimybėmis. Vašingtono mieste esame įkūrę Vašingtono lietuvių profesionalų klubą, jis yra dalis didesnio tinklo, kurį įkvepia GLL. Reguliariai jungiamės į nuotolines konferencijas su kitų šalių klubais, mokomės iš jų patirties, idėjas bandome pritaikyti savo krašte. Žengiant į ateitį tai greičiausiai ir bus mūsų sėkmės receptas.

Kaip ekonomisto jūsų paklausiu, ar nėra pavojaus globalias praktikas suniveliuoti ir, taikant jas paraidžiui, prarasti vietiškumą, vietos dvasią. Kaip išsaugoti atskiros bendruomenės ar mažos šalies trapią savastį?

Jeigu Lietuvoje ekonominė gerovė nebus ori, neturėsime jokios savasties. Lietuviai paprasčiausiai išvažiuos į kitas šalis, kuriose ta gerovė užtikrinama. Tada ateis metas, kai teks įsileisti žmones, kurie atliks būtinus darbus. Gerovės užtikrinimas Lietuvoje labai svarbus: atvira, prekiaujanti, aktyviai dalyvaujanti pasaulio ekonomikoje Lietuva, mano galva, yra vienintelis kelias išgyventi ir sukurti tą gerovę. Šią vasarą kartu su kolegomis iš universiteto du mėnesius praleidome Kinijoje, bandydami suvokti, kokia jos ekonomika ir jos ateitis, nes mūsų universitetas turi vis daugiau studentų iš Kinijos. Visa Lietuva yra kaip kokio nors Kinijos miesto priemiestis su trimis milijonais. Turime suvokti, kad vieni derėdamiesi su Kinija, Indija, didžiosiom pasaulio ekonomikomis, mes nieko nepajėgtume. Todėl didelė sėkmė būti Europos Sąjungoje, kuri turi svarų balsą ir didelį potencialą. Žiūrint globaliai į ekonominius junginius, ES yra viena ekonominių zonų, kuri suburia demokratija besivadovaujančias šalis į vieną junginį ir globalios ekonomikos kontekste bando dalyvauti kaip vienas balsas. Šią galimybę Lietuva pradeda išnaudoti geriau nei anksčiau. Struktūriniai fondai būdavo panaudojami neefektyviai arba nepanaudojami, o dabar jau matome geriau įsisavinamas investicijas į ateities ekonomiką. Kai ekonominė gerovė gerės ir stiprės, bus lengviau išlaikyti tapatumą ir savastį.

Šiame kontekste pamokoma ir iškalbinga Katalonijos situacija. Regis, globali ekonomika neleidžia reikštis savitiems kultūriniais ir politiniams siekiams, nors jie turi istorinį pamatą. Tarsi būtų suvėluota keliais šimtais metų, ir tai, kas dar neseniai būtų pasveikinta kaip išsivadavimo kova, virsta separatizmu.

Be Katalonijos, matome kitą reikšmingą pavyzdį – tai Jungtinė Karalystė. Piliečiai, nepatenkinti migracijos iššūkiais, nubalsavo už išstojimą iš ES. Ir matome, kad šalies ekonominės galimybės sumenkėjo, taip pat ir ateities perspektyvos. Didelės kompanijos keliai iš Londono į kitas ES šalis. Universitetų vadovai skundžiasi, kad jiems yra sunkiau pritraukti ir išlaikyti geriausius protus, nes į šalį nebežiūrima kaip į vieną iš ES centrų, taip pat – smegenų centrų. Siekis išlikti „gryniems“ pakerta ateities šansus. Turėtume plėtoti savo kultūrą ir tapatybę ES. Taip mąstė ir britų jaunoji karta. Vyresnė karta, gal dėl socialinės atskirties, nubalsavo kitaip. Tai vienas referendumų keblumų, kai atsakinėjama ne į tą klausimą, kuris yra užduodamas. Žmonės tai mato kaip galimybę išreikšti savo nusivylimą, nuoskaudas. Referendumas nėra tiesus kelias į atsakymą. Lietuva, būdama ES ir NATO aljanso šalimi, yra labai geroje pozicijoje dalyvauti

pasauliniame gyvenime. Dabar tik reikia neiššvaistyti mūsų galimybių. Turėdami didelę diasporą pasaulyje įvairiose srityse, turime išnaudoti ją valstybės stiprinimui. Turime rasti būdų supažindinti išvažiavusiuosius su galimybėmis Lietuvoje. Esu tikras, kad jau dabar daliai jų būtų geresnės sąlygos gyventi ir dirbti Lietuvoje.

Labai ačiū už naujas svarbias išvalgas. Paskutinis klausimas. Kaip vertinate Konstitucijos salėje nuskambėjusį pasiūlymą kad PLB veiklą kuruotų ne Užsienio reikalų ministerija, bet atskira institucija, panašiai kaip tautinių mažumų? Buvo pažerta kritikos, jog URM nepakankamai atlieka kontrolę?

Tai gal ne visai kritika, nes jei Lietuvą suvokiame kaip pasaulio veikėją, lietuvių gyvenimą turime matyti ne per vienos ministerijos prizmę, bet per visos Vyriausybės. Tai turėtų persmelkti visas sritis: Švietimo ir mokslo ministerijos, Kultūros ministerijos, Socialinio darbo ir Krašto apsaugos ministerijos. Reikia išnaudoti visas galimybes, kurias teikia pasaulio lietuvių tinklas. Pasiūlymas buvo pakelti koordinavimą į Vyriausybės lygį ir nepalikti to atskirų ministerijų nuožiūrai.

Dėkoju už pokalbį.

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime svetainėje skelbiamais tekstaais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.